

Gniazdowanie ohara *Tadorna tadorna* w żwirowni Pilce w latach 2022–2023

Breeding of the Common Shelduck *Tadorna tadorna* in the Pilce gravel pit (Lower Silesia) in 2022–2023

Klaudia Litwiniak¹, Marcin Przymencki², Mirosław Pluta³

Śląskie Towarzystwo Ornitologiczne

Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

¹e-mail: kklitwiniak@gmail.pl

²e-mail: marcin.przymencki@wp.pl

³e-mail: mirekpluta58@gmail.com

Szymon Beuch

Pracownia Badań Ornitologicznych

Muzeum i Instytut Zoologii PAN

ul. Wilcza 64, 00-679 Warszawa

e-mail: sbeuch@miiz.waw.pl

Dnia 7.05.2022 w żwirowni Pilce (gm. Kamieniec Ząbkowicki i Bardo, woj. dolnośląskie) stwierdzono jedną parę oharów *Tadorna tadorna* oraz pojedynczego samca bez oznak lęgowości – wyniki Monitoringu Ptaków Wybrzeża i Rzek (MPWR) w ramach Monitoringu Ptaków Polski (Beuch i in 2022). Ptaki przebywały na zbiorniku położonym na północ od budowanego zbiornika Kamieniec, przez który przepływa Nysa Kłodzka. Żwirownię skontrolowano również 12.06.2022 i stwierdzono wówczas jedną parę tego gatunku wodzącą 14 piskląt. Dnia 16.06 zaobserwowano dwie dorosłe samice z tą samą liczbą piskląt. W obecności obserwatora samice podrywały się do lotu i krążyły wokół niego wy-

dając głośne dźwięki alarmowe. Pisklęta różniły się wyraźnie wielkością, co wskazuje, że pochodziły z lęgów dwóch par, tym bardziej, że liczba piskląt w pojedynczym lęgu zwykle nie przekracza 12 jaj (Patterson 1982). Podczas kolejnych kontroli następowała redukcja liczby młodych: 10.07 – 10, 17.07 – 7, a 2.08 M. Pach obserwował 4 młode.

W 2023 r. pierwszą kontrolę w ramach MPWR na żwirowni Pilce przeprowadzono 30.04 i stwierdzono wówczas 2 tokujące pary oharów. Dnia 2.05 zaobserwowano w tym miejscu 3 pary (R. Walczybok). Ponad miesiąc później – 4.06, stwierdzono jedną parę oharów wodzącą 11 małych piskląt, które prawdopodobnie pochodziły od jednej pary.

W trakcie drugiej kontroli MPWR 8.06. zaobserwowano dwie pary oharów: jedna pływała samotnie, natomiast druga para nadal wodziła 11 piskląt. Parę z pisklętami stwierdzono na nowo wykopanym zbiorniku w południowo-zachodniej części żwirowni. Para oharów z 10 młodymi była ostatni raz obserwowana 25.06. Łączną liczebność ohara w 2023 r. oceniono na 2 pary lęgowe, w tym jedną z gniazdowaniem prawdopodobnym, a drugą z gniazdowaniem pewnym.

Lęgi oharów na żwirowni Pilce były spodziewane już w latach wcześniejszych. Podczas kontroli w ramach MPWR w 2021 r. obserwowano zgrupowanie do 8 tokujących ptaków. Obszar ten jest czynną żwirownią o pow. 2 km², z czego 1,5 km² stanowi lustro wody, w której są

wysokie piaszczyste i żwirowe zwałowiska oraz rozległe zbiorniki wodne z płytkościami. Siedliska te stanowią odpowiednie miejsce lęgowe i żerowiskowe dla oharów.

Pierwszy lęg oharów na Śląsku zaobserwowano w 1990 r. na Zbiorniku Mietkowskim (Dyrcz i Kołodziejczyk 1991). Od tej pory, mimo podejmowania działań ochrony czynnej, nie stwierdzono tam lęgów tego gatunku. Opisane w tej pracy lęgi na żwirowni Pilce są zatem kolejno 2. i 3. stwierdzeniem gniazdowania ohara na Śląsku po ponad trzydziestoletniej przerwie. Oba śląskie stanowiska lęgowe tego gatunku położone są w oddaleniu od zwartego arealu występowania. Większość krajowej populacji koncentruje się w Dolinie Środkowej Wisły, w Dolinie Dolnej Odry z Zalewem Szczecińskim

Fot. 1. Pisklęta ohara *Tadorna tadorna* na żwirowni Pilce w 2022 r. Widoczna jest różnica w rozmiarze ptaków co sugeruje ich pochodzenie z dwóch różnych zniesień (fot. M. Zawadzki)

Photo 1. Chicks of the Common Shelduck *Tadorna tadorna* at the Pilce gravel pit in 2022. There is a noticeable difference in the size of the birds which suggests their origin from two different clutches

oraz na wybrzeżu w rejonie Zatoki Gdańskiej i Słowińskiego Parku Narodowego (Beuch i in. 2022, 2023a, 2023b). Mała populacja (3–5 par) gniazduje także na zb. Jeziorsko na Ziemi Łódzkiej. W latach 2021–2023 liczebność polskiej populacji oszacowano na 95–118 par (Beuch i in. 2022, 2023a, 2023b). Liczebność polskiej populacji łęgowej fluktuuje, choć w perspektywie XXI w. wydaje się stabilna (Tomiałoć i Stawarczyk 2003, Sikora i in. 2013, Beuch i in. 2022, 2023). Gatunek zasiedla te same obszary łęgowe co pod koniec XX w. (Tomiałoć i Stawarczyk 2003). W ostatnich dwóch dekadach liczebność ohara w strefie wybrzeża Bałtyku spadła, ale w tym samym czasie nastąpił wzrost jego populacji na śródlądziu, w tym najwyraźniej w Dolinie Środkowej Wisły (Tomiałoć i Stawarczyk 2003, Sikora et al. 2013, Beuch i in. 2023b).

Stanowisko ohara w Pilcach jest najdalej na południe wysuniętym miejscem łęgowym tego gatunku w Polsce. Najbliższe krajowe łęgowisko ohara na zb. Jeziorsko znajduje się w odległości 185 km od stanowiska na Śląsku. Być może ptaki łęgowe w Pilcach pochodzą z dynamicznie rozwijającej się populacji czeskiej. Pierwszy przypadek łęgu w tym kraju miał miejsce w 1972 r., a od lat 1990. pojawiały się nowe stanowiska, szczególnie w jego południowej części. W latach 2014–2017 populacja liczyła już 13–20 par, a kilka stanowisk znajdowało się blisko polskiej granicy (w tym na zb. Rozkoś – 55 km od żwirowni Pilce) (Šťastný i in. 2021). W ostatnich 30 latach ohar skolonizował dużą część śródlądzia Europy, w tym wcześniej niezasiedlane kraje, takie jak np. Węgry i Austrię (Keller i Lokhman

2020). Wiele wskazuje na możliwość pojawiania się nowych stanowisk łęgowych gatunku na Śląsku, mimo raczej stabilnej sytuacji populacji z północnej części kraju.

Summary

In 2022, two breeding pairs of the Common Shelducks *Tadorna tadorna* were found at the Pilce gravel pit in the Lower Silesian Voivodeship, both with ducklings. In 2023, two breeding pairs were observed as well, the one with ducklings, and the other with only mating behavior observed. As the Common Shelducks were already observed there during the breeding season in previous years, the nesting was expected. The first Common Shelduck breeding in Silesia was observed in 1990, so the cases described in this paper are the second and third records of the species nesting in the Silesian Ornithological Region and the first after 32 years. The birds from Pilce gravel pit probably origin from the dynamically increasing Czech population, where the nearest breeding sites are located around 55 km away. The Polish population is concentrated mainly along the Lower Oder valley and the Szczecin Lagoon, and the Middle Vistula, too. In 2023, in total 95 pairs of the species were observed, and the numbers have been declining in recent years.

Literatura

Beuch S., Sikora A., Ławicki Ł., Rowiński P., Bukaciński D. 2020. Monitoring Ptaków Wybrzeża i Rzek. Instrukcja prac terenowych. Państwowy Monitoring Środowiska. GIOŚ, Warszawa.

Beuch S., Sikora A., Ławicki Ł. 2022. Monitoring Ptaków Wybrzeża i Rzek. W: Chodkiewicz T., Lewandowska J., Wardecki Ł. (red.) 2022. Sprawozdanie z prac terenowych i opracowanie wyników uzyskanych w sezonie lęgowym w 2022 roku. Zadanie 1. Monitoring ptaków – prace terenowe i opracowanie wyników. Monitoring ptaków z uwzględnieniem obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, lata 2021–2022. GIOŚ, Warszawa.

Beuch S., Ławicki Ł., Wylegała P., Sikora A., Betleja J., Bzoma S., Cenian Z., Cymbała R., Czechowski P., Czyż S., Dębowski P., Dylík A., Górski A., Guzik W., Hayatli F., Jankowski K., Kajzer Z., Krajewski Ł., Krupiński D., Łukasik D., Matyjasik Ł., Neubauer G., Sielicki S., Smyk B., Stasiak K., Wardecki Ł., Wężyk M., Wielochoł M., Woźniak B., Zielińska M., Zieliński P., Chodkiewicz T. 2023a. Kartoteka Rzadkich Ptaków w Polsce w roku 2021 – gatunki lęgowe. *Ornis Pol.* 64: 313–351.

Beuch S., Sikora A., Ławicki Ł. 2023b. **Monitoring Ptaków Wybrzeża i Rzek.** W: Chodkiewicz T., Przymencki M. (red.). 2023. Sprawozdanie z prac terenowych i opracowanie wyników uzyskanych w sezonie lęgowym w 2023 roku. Zadanie 1. Monitoring ptaków – prace terenowe i opracowanie wyników. Monitoring ptaków z uwzględnieniem obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, lata 2023–2025. GIOŚ, Warszawa.

Keller V., Lohman Y.V. 2020 *Tadorna tadorna* Common Shelduck. W: Keller V., Herrando S., Vorisek P., Franch M., Kipson M., Milanese P., Marti D., Anton M., Klvanova A., Kalyakin M.V., Bauer H.-G., Foppen R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change, European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona, ss. 138–139.

Dyrcz A., Kołodziejczyk P. 1991. Pierwsze stwierdzenie lęgu ohara *Tadorna tadorna* na Śląsku. *Ptaki Śląska* 8: 132–133.

Patterson I.J. 1982. *The Shelduck: a study in behavioural ecology.* Cambridge, Cambridge University Press. (digitally printed version 2009).

Sikora A., Ławicki Ł., Kajzer Z., Antczak J., Kotlarz B. 2013. Rzadkie ptaki lęgowe na Pomorzu w latach 2000–2012. *Ptaki Pomorza* 4: 5–81.

Šťastný K., Bejček V., Mikuláš I., Telenský T. 2021. *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v české republice 2014–2017.* Aventinum, Praha.

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.